

Ruský strategický plán ve válce r. 1914—1918.

Gen. Voronin ve svém článku „Na ruské frontě před 10 lety“ uveřejněném v Národních Listech dne 4. ledna t. r. pojednává o strategickém nástupu ruských armád v srpnu 1914 a dotýká se i strategického plánu Ruska.

Píše, že jediným správným plánem byl původní plán, vypracovaný ještě r. 1908 náčelníkem gen. štábu Palicynem, podle kterého v případě války se spolkem centrálních států hlavním a prvním cílem bylo zničení armád rakousko-uherských a pak ofensiva na Berlín přes Prahu a Slezsko. Proti Němcům měla býti jen defensiva, t. j. činnost obranná.

Uvádí, že zničením Rakušanů a pochodem přes Prahu na Berlín byla by pomoc spojencům účinnější, nežli každá jiná. V závěru píše:

„Taková pomoc spojencům, jejíž význam jevil se býti očividným při širším vojenském rozhledu, byla by arci daleko podstatnější pro úspěch společného díla, nežli přesné vyplnění oné užší a

nevděčnější úlohy, která měla za účel vázati ve Vých. Prusku několik armádních sborů ...

Zatím však strůjci ruského strategického plánu za gen. Suchomlinova, podčiňující se vlivům spojenců, a do první řady stavíce úvahy politické a nikoli vojenské, dali se svéstí touhou prokázati pomoc Francouzům právě v té formě, na kterou tito naléhali, a za tím účelem přinesli v obět nejenom požadavky vojenské vědy, nýbrž i životní zájmy Ruska. Nyní Rusko sklízí ovoce takové krátkozraké strategie.“

Citovaný závěr článku dává podnět k podrobnějšímu studiu otázky „krátkozrakosti ruské strategie“, která nese tento neslavný epitet proto, že se prý, jak praví gen. Voronin, dala svéstí touhou prokázati pomoc Francouzům atd.

Názor tento není nový.

Existuje již ne více i ne méně než deset let od doby, kdy první a strašlivé porážky ruských armád v r. 1914 u Tannenbergu, Mazurských jezer, Krasniku a Tomašova způsobily poplach ve veřejném mínění širé Rusi, a kdy vyvstala v celé šíři otázka dychtící po okamžité odpovědi na otázku: „Proč?“

Odpověď brzy se objevila: „Zachraňovali Francouze.“

Tak tomu bylo tehdy. Z pochopitelných důvodů těžko, ba nemožno bylo říci: ne, to není pravá příčina prvních neúspěchů. atd., poněvadž, krátce řečeno, tak tomu tehda býti musilo.

Dnes však už není dobře pokračovati, jíti ve všem vyšlapanou cestou. Není to ani zdravé ani správné, tím spíše, že od revoluce r. 1917 můžeme objektivněji posuzovati svou minulost.

Hledati příčiny svého neštěstí ne u sebe sama, nýbrž u jiného, jest lidské a s hlediska psychologického pochopitelné. Činí tak často nejen jednotlivec, nýbrž i jednotlivé složky státu, ba i celý stát jako celek se mnohdy snaží se vyhnouti uznání vlastních chyb a shledává vinníky mimo sebe sama.

Rusko válku prohrálo. V tom, že ji prohrálo, není nic zvláštního, protože na válečném poli jsme již dávno neměli štěstí. Po celou druhou polovici XIX. a začátek XX. století Rusko odchází z válečného pole buď poraženo nebo poníženo.

R. 1853—1855 — Krymská válka — Rusko poraženo.

R. 1877—1878 válka s Tureckem vyčerpává Rusko, které na Čataldzských pozicích před branami Cařihradu uzavírá mír. Bismark volá svého vysíleného souseda do Berlína na kongres a svýma dychtivýma rukama bere všechno to, zač Rusko zaplatilo krví tisíců svých nejlepších synů. Jako na výsměch platí Rusko poraženému Pašovi kontribuci.

1904—1905. Malé Japonsko poráží Rusko.

1914—1918. Rusko prohrává světovou válku.

1920. Revoluční Rusko poraženo Polskem.

A zase otázka: „Proč?“ Přece veliké Rusko není Tureckem, které porážel téměř každý. Rusko je veliká říše, s nesmírným bohatstvím, a ruský voják je všeobecně znám jako nejvytrvalejší voják v celé Evropě.

Proč tento stát prohrává války? Odpovíme krátce. Příčiny porážek, zvláště příčiny porážek v posledních válkách se nehledaly na pravém místě. Vojenská správa nebyla s to, aby uznala své těžké hříchy. Hledala vinu v každém jiném: ve spojencích, v Rusku samém, velmi často ve zradě, jen v sobě nikdy ne. Jsme svědky dvou posledních válek, prohraných před sovětským Ruskem.

„Válka s Japonskem nebyla by bývala prohrána, kdyby byl Witte, předseda vlády, neuzavřel v Portsmouthu ponižující mír s Japonskem, jelikož ruské armády právě byly hotovy, aby rozmáčkaly japonské Samuraje.“ Tak se říkalo ihned po válce, za hlavního vinníka neúspěchu byl považován Witte. Porážka Ruska po státním převratu roku 1917 se nyní svaluje docela na revoluci, před níž ruské armády měly tolik střeliva, pušek, a technického materiálu, že vítězství nad Německem a Rakousko-Uherskem bylo zajištěno.

Kéž by bylo zapotřebí k vítězství jen střeliva a pušek!

A ani první porážky Rusů nezavinila vojenská správa, nezavinil je gen. štáb, nýbrž jiné vnější okolnosti, Francouzi, které Rusko musilo přes všechny překážky a obtíže zachraňovati. To čteme v citovaném článku.

Ale ve skutečnosti tomu nebylo tak.

Jistě, že není lehkou věcí říci pravdu — uznati své chyby a nestyděti se o nich mluvit. Ale své nedostatky napravíme jen tehdy, když budeme zcela objektivně posuzovati a studovati svou minulost a učit se na skutečných faktech.

Proč jsme prohráli světovou válku? Prohráli jsme ji proto, že jsme nevyužili zkušeností války 1904—1905 a vstoupili do nového zápasu s týmiž znalostmi, s kterými jsme šli do těžkého boje na Dalekém Východě. Poměr technických prostředků ruské armády k technické přípravě nepřítele ve světové válce zůstal přibližně stejný jako ve válce s Japonci, kterou ruská armáda zahájila bez těžkého dělostřelectva a všeho všudy s 8 (!) kulomety, zatím co Japonci měli kulomety na každé „sopce“.)

Rusko nespíchalo s reorganizací a přípravou k budoucí válce na základě těžkých zkušeností války s Japonci, jelikož podle oficiálního mínění prý „Válka s Japonskem nebyla prohrána, nýbrž jen ukvapeností Witteho předčasně ukončena.“ Veřejné mínění nevinilo armádu. Vše se svezlo na Witteho, a armáda usínala na zkušenostech válek 1877—1878, 1904—1905 a až do r. 1914 se vlekla kupředu pomalu.

První porážky Ruska r. 1914 překvapují celý svět, překvapují ruský národ, překvapují i vrchního velitele ruských armád velkoknížete Nikolaje Nikolajeviče.

Nebyl asi překvapen jen gen. štáb, jelikož již před válkou věděl, že k vůli spojencům Rusko — jak praví gen. Voronin — již předem přineslo v obět všechny požadavky vojenské vědy i životní zájmy Ruska.

Nesdílíme však názor, který má své kořeny ještě v roce 1914, že totiž porážku ruských armád zavinili Francouzi, a že pod jejich nátlakem ruská strategie byla krátkozraká, a proto stavíme nyní druhou alternativu: „Ruská strategie byla prozíravá“ a pokusíme se ji obhájit.

Žijeme v období koaličních válek, v období nevidaných zápasů milionových armád. Stát již zřídka bojuje sám, bojují spolky států mezi sebou.

Roku 1883, když došlo k uzavření dohody centrálních mocností, vyhledává Francie spojení Ruska, které trojspolkem bylo stejně ohroženo jako ona. Roku 1892 je uzavřena vojenská konvence Francie a Ruska na obranu proti tomuto nepřátelskému spolku.

*) V Mandžurii jsou celé řetězy vyhaslých sopek jako v našem Středohoří.

Podmínky jsou jen všeobecné: v budoucím konfliktu Francie postaví na svých hranicích 1,500.000 vojska, Rusko proti Německu 800.000. Společného plánu není.

Každý ze spojenců má svůj vlastní strategický plán, při čemž v Rusku se střetly 2 názory: jeden pro hlavní úder proti Německu, druhý pro nutnost likvidovati především Rakousko a pak se obrátiti proti Německu.

Německý gen. štáb po delších úvahách a sporech — zvláště za Moltkeho a Walderssea — dochází na začátku XX. století k definitivnímu úsudku, že je nutno nejprve likvidovati Francii a pak se všemi armádami obrátiti proti Rusku.

Tato velkolepá koncepce byla vložena gen. Schlieffenem, známým náčelníkem Velkého něm. gen. štábu, jenž zemřel r. 1906, v německý strategický plán, který v hlavních rysech byl:

Využití zdlouhavé mobilisace a soustřeďování ruských sil, vrhnouti sedm německých armád proti Francouzům a obchvatem jejich levého křídla v době co nejkratší přinutiti Francii ke kapitulaci. Proti Rusům ponechati jen jednu jedinou armádu s úlohou houževnatě zdržovati nápor ruských armád postupujících do Vých. Pruska, nebo ohrožovati pravé křídlo Rusů postupujících „polským pytle“ na Poznaň. Po likvidaci Francie vrhnouti se všemi silami proti Rusům a zničiti je. Rakousko svou ofensivou proti Rusku mělo za úlohu odtáhnouti co nejvíce ruských sil z německé fronty.

Zásada: „Válka krátká a manévrová. Zničiti soustředěnými silami nejprve jednoho a pak druhého protivníka.

Tento plán Německa byl znám Rusku i Francii, a bylo samozřejmou nutností nedati Němcům uskutečniti jejich úmyslů. Bylo očividné, že Francie se svými 40 miliony obyvatel byla ve velice těžké situaci vůči 80 milionům Němců. A skutečně mohla býti lehce poražena, kdyby Němci, jak předpokládali, byli vrhli $\frac{5}{6}$ všech svých vojsk proti armádě francouzské. Bylo nutno připravit takový plán, jehož provedením bylo by znemožněno uskutečniti plán německý.

V letech 1912—1913 objevují se výstražné známky přibližující se katastrofy, a proto dochází k definitivní úpravě vojenské konvence z roku 1892, kterou ujednali náčelník ruského gen. štábu Žilinský a francouzského gštbu gen. Joffre. Vojenská konvence nabývá určitějšího rázu a přijímá jako hlavní myšlenku, že v budoucí válce se spolkem centrálních států bude nutno porazit nejprve Německo — jako hlavu koalice — ofensivou Francouzů ze západu a Rusů z východu a pak se všemi silami se obrátiti proti Rakousko-Uhersku. Rusko zavazovalo se postavit proti Německu 800.000 mužů a zahájit rozhodnou ofensivu 15. dne po vyhlášení mobilisace. Za hlavní směr ofensivy byl přijat směr od řeky Narev k Allenštejnu, kdyby Němci soustředili své hlavní síly určené pro Ruskou frontu ve Východním Prusku, nebo směr Varšava—Berlín, kdyby se soustředili v prostoru Toruň—Poznaň.

Hlavní směr a cíl spojeneckých armád byl Berlín. Avšak myšlenka gen. Palicyna, vyslovená ještě r. 1908, že Rusku bude prospěšnější porazit především Rakousko-Uhersko, se usadila v celém ruském gen. štábu a zůstala směrodatnou i pro ruský válečný plán, který byl definitivně vypracován r. 1913.

Tento plán předpokládal dvě možnosti:

Kdyby Německo soustředilo svou hlavní massu vojsk proti Francii, Rusko soustředí většinu svých armád proti Rakousku,

kdyby však Německo obrátilo svou veškerou pozornost proti Rusku, soustředí se větší část ruských armád proti Německu.

Tak se stalo, že spojenecký, koaliční plán byl opuštěn a pojat nevhodný plán, který právě dovoloval plně uskutečnění úmysly: zničit napřed Francii a pak se obrátit proti Rusku, hledajícímu rozhodnutí na bojišti rakouském.

S takovým vnitřním rozporem přibližuje se Rusko roku 1914, kdy vypuká válka, do které Rusko vstupuje první na záštitu malého bratrského Srbska a pro osvobození rakouských Slovanů z habsburského jařma.

Již v posledních dnech má ruský gen. štáb nejpřesnější a takřka deprimující zprávy o soustřeďování ohromné spousty německých vojsk na francouzských a belgických hranicích.

Proti Rusku se soustřeďovaly 4 sbory ve Vých. Prusku s úlohou, kterou jsme výše vysvětlili.

Ruský gen štáb, věren svému strategickému plánu, nesoustřeďuje gros svých armád ve směru berlinském, nýbrž na rakouských hranicích.

I když miliony německých bot již brutálně ruší veškeré mezinárodní závazky, překračují belgické hranice a ženou se jako strašlivá lavina do Francie, nechává Rusko svého spojence jeho osudu a připravuje generální vpád do Rakousko-Uherska.

Co se dělo dále, je všem známo. Politická vojenská intervence nutí Rusko ihned změnití svůj plán a přizpůsobití jej plánu spojeneckému, ujednanému r. 1912—1913.

Nyní teprve před celým Ruskem vyvstává ošklivá příšera budoucnosti. Němci, porazivše Francii (která ihned, jakmile Německo vyhlásilo válku Rusku, vstoupila sama do války, aby podepřela svého ruského spojence napadeného Německem a Rakouskem), lehce se obrátí se všemi svými armádami s nadšením vítěze proti nepřipravenému Rusku.

Strašlivé následky, perspektiva nové porážky a ostudného míru otevírá oči i strůjcům ruského strategického plánu za gen. Talicina, když skutečnost ukazuje, za jakých chybných předpokladů a názorů byly provedeny nejdůležitější vojenské přípravy.

Dne 13 srpna (nového stylu) car Mikuláš II., vida těžkou situaci Francie a strašlivé následky očekávající Rusko po porážce Francouzů, nařizuje vrchnímu veliteli ruských vojsk velkoknížeti Nikolaji Nikolajevičovi zahájití okamžitě postup na Berlín, poukávav na druhořadý význam rakouské fronty a na nutnost zničití nepřevné armády německé.

Základní chybu svého nejdůležitějšího vojenského orgánu napravuje panovník sám. Ruský nástup s hlavními silami proti Rakousku byl však v hlavních rysech proveden, a bylo velice nesešné měnití jej při ponenáhlém rozpoutávání bojů na celé frontě.

Ale smlouva zavazovala, a Rusko, které si vážilo sebe a svých slibů, musilo hájití v sobě vůli a prostředky k uskutečnění společných cílů dohody.

Bylo tudíž nařizeno utvořití dvě docela nové ruské armády v prostoru Varšavy k ofensivě na Berlín.

Na německé frontě se bojová činnost začíná dne 17. srpna. Proti 4 německým sborům soustřeďeným ve Vých. Prusku na 18. den od vyhlášení mobilisace překročily říšské hranice dvě ruské

armády v síle 9 armádních sborů, které vinou všech složek vojenské správy a hlavně gen. štábu byly každá zvláště poraženy.

Zároveň asi také na frontě rakouské 4. a 5. ruská armáda mají neúspěch a ustupují na 30 km na severovýchod.

Posuzujeme-li situaci Němců ve Východním Prusku, dojdeme k názoru, že Rusové měli všechny výhody na své straně. Postupující 1. armádou z východu, 2. armádou od jihu, s mořem na západě, docela obkličovali slabou německou armádu gen. Pritwitze von Gaffrona. Avšak passivnost gen. Rennenkampfa vynucená velitelem celé protiněmecké fronty gen. Žilinským, porušení základních principů válečného umění velitelem 2. armády gen. Samsonovem, a nedostatek vlivu a zásahu do operací nejvyššího ruského velení, dávají Němcům možnost takřka úplně likvidovati obě ruské armády, které ztratily své dělostřelectvo a 245.000 mužů na mrtvých, raněných a zajatých. Ale úmysl Ruska likvidovati nejprv síly nepřítelů ve Východním Prusku a pak se obrátiti — pravým křídlem opřeným o moře — na Berlín, byl docela správný. To nebyla úloha vázati jen několik armádních sborů ve Vých. Prusku, jak píše gen. Voronin. To byla mnohem důležitější akce, nejen „vázání“, nýbrž zničení nepřítelů ve Vých. Prusku, aby nemohl rušiti hlavních akcí ruských sil: postupu na Berlín. Bez vyklízení Vých. Pruska ofensiva na Berlín byla nemožná.

Zničení nepřátelských sborů ve Vých. Prusku společnou akcí 1. a 2. ruské armády bylo také výslovně nařízeno první direktivou velkoknížete Nikolaje Nikolajeviče ze dne 10. srpna 1914.

Vpád Rusů do Východ. Pruska, prohraná bitva u Gumbinen velitelem 8. německé armády Pritwitzem proti Rennenkampfovi a spěšný ústup Němců na Vislu však nutí německé vrchní velení zřít se svého základního plánu. Gen. von Moltke nečekaje úplného rozhodnutí na francouzské frontě k záchraně situace na východě nařizuje odeslati dva armádní sbory (XI. a zál. gardy) proti Rusku.

To se stalo v předvečer bitvy na Marň, kdy maršál Joffre koncentruje u Paříže novou armádu k zahájení rozhodné ofensivy proti Němcům.

Bitva na Marň zachraňuje Paříž i Francii, bitva na Marň však zachraňuje také Rusko. Spojenecká strategie poráží strategii německou, a německé velení nemůže pak již až do konce války napravit chyby spáchané v srpnu a září r. 1914.

Představme si, jak mohlo vše dopadnouti, kdyby Rusko bylo uskutečnilo svůj strategický plán vypracovaný gen. Palicynem (opravdu jedním z nejschopnějších náčelníků ruského gen. štábu), provedlo svůj obranný nástup proti Německu na linii východních pevností: Kovno—Olita—Grodno—Osovec—Brest Litovsk a hlavní masu svých sil bylo vrhlo proti Rakousku-Uhersku.

Můžeme s určitostí říci, že nynější mapa Evropy vypadala by docela jinak.

Německu byla by bývala ponechána úplná možnost bez starosti o východ svou přesilou poraziti ve známé bitvě na Marň Francouze. Po porážce Francie by byla mohla Anglie vzdorovati Německu a snad by byla hleděla rychle se odpoutati a využití situace ve svůj prospěch.

Je pravda, že ruské armády, přes podceňování schopností a vytrvalostí Rakušanů, mohly již v té době dosíci svým pravým křídlem Krakova. Ale to by nemělo strategických následků, i kdyby

snad Rakousko kapitulovalo, jelikož západní, t. j. nejsilnější spojenci Ruska, by byli bývali již vyřadění z boje.

Vítězné Německo by pak bylo svou ofensivou proti Rusku rychle dosáhlo velkých úspěchů přes vítězství Ruska nad Rakouskem a osamocené Rusko bylo by hledalo mír stůj co stůj.

Není to fantasie, dá se to s tužkou v ruce lehce vypočítati.

Takové mohly býti následky „krátkozrakosti“ ruské strategie, kterou nezavinili spojenci, nýbrž nepochopení ruského gen. štábu samého.

Kdyby však Rusko bylo uskutečnilo ihned spojenecký plán a na 15. den od začátku mobilisace s 800.000 armádou vpadlo do Německa, k bitvě na Marně by bylo ani nedošlo a válka by byla bývala ukončeno po několika měsících. Německo by bylo fysicky nevydrželo útoku Francie ze západu a Ruska z východu a bylo by nuceno složit zbraň mnohem dříve.

V naší době, v době koalice, velkých a malých dohod, je případ, o němž pojednáváme velice poučný. Války koaliční jsou mnohem těžší, nežli války individuální, a každá koalice musí býti jako celek dobře připravena, a její společný plán nesmí nikdy sledovati jenom zájem jednotlivých složek spolku, nýbrž zájem celku.

Ruský válečný plán se svou variantou „A“ (Austrie) sledoval sice zájmy koalice, ale jen velice vzdáleně, jelikož směr ofensivy na Eerlín přes Fiemyšl, Krakov a Prahu byl dosti ilusorní...

Uvedu ještě, že dne 8. září r. 1913 car Mikuláš II. schválil tak zvané „základní principy nástupu ruských armád v budoucí válce se spolkem centrálních států“, ve kterých se již definitivně bralo v počet to, že Německo provede hlavní nápor proti Francouzům, a přijímalo rozhodnutí: „s většinou sil se obrátiti proti Rakousko-Uhersku, likvidovati je, a pak bít po částech Němce, až by tito po vítězství nad Francií odesílali své armády proti Rusku.“

Vidíme tudíž, že ruský strategický plán sám předvídá možnost snadné porážky svého hlavního spojence, ale přes to si ponechává za první svůj cíl Rakušany, obětuje Francii.

V koaličních válkách se stává, že pro zdar a zajištění vítězství je nutno obětovati zatímně i jeden ze států (teritoriálně), ale jen když jest to účelné a nevyhnutelně zapotřebí. V našem případě však oběť Francie by byla přivedla k rychlé porážce celou koalici.

Když na začátku války Hindenburg se svými 4 arm. sbory poráží ruskou 2. a 1. armádu o 9 armádních sborech a pak s 6 arm. sbory zaměstnává až do zimy r. 1914 1., 2., 4., 5. a 10. ruskou armádu, je těžko pomyslit, v jaké situaci by se bylo ocitlo Rusko, kdyby k 6 armádním sborům Hindenburgovým se bylo připojilo ještě 20—25 armádních sborů, uvolněných s francouzské fronty.

Táží se tedy: můžeme-li hledati příčinu ruské „krátkozraké“ strategie ve Francii a můžeme-li přes uvedené důvody a data tvrditi, že Rusko jen k vůli ní přineslo v oběť nejenom požadavky vojenské vědy, nýbrž i životní zájmy Ruska, jak tvrdí gen. Voronin?